



De schoolmediathecaris in het voortgezet onderwijs

een beroepsprofiel

Vereniging LWSVO, januari 2004

Inhoudsopgave

1. Verantwoording	3
<i>Opdrachtschrijving</i>	3
<i>Uitgangspunten</i>	3
2. Inleiding	4
3. De essentie van het beroep	4
4. Taakprofiel schoolmediathecaris	5
<i>Hoofdtaken</i>	5
<i>Uitwerking van de hoofdtaken</i>	5
5. Kwalificatieprofiel	6
<i>Kennis & vaardigheden</i>	6
<i>Attitude & inzicht</i>	7
6. Conclusie	7
7. Literatuurlijst	8

1. Verantwoording

Het Algemeen Bestuur van de Vereniging LWSVO heeft besloten in haar bestuursvergadering van 2 oktober 2001 de werkgroep Rechtspositie van deze vereniging te verzoeken een beroepsprofiel voor de schoolmediathecaris in het voortgezet onderwijs op te stellen.

De definitie van het beroep is noodzakelijk voor de erkenning van het beroep. Daarnaast is het voor een opleiding en voor het voortgezet onderwijs noodzakelijk om een helder beeld te hebben van het beroep van schoolmediathecaris

Opdrachtschrijving

Het opstellen van een beroepsprofiel van de schoolmediathecaris in het voortgezet onderwijs, dat aansluit bij de eisen, wensen en behoeften van het voortgezet onderwijs en recht doet aan de capaciteiten, kennis en vaardigheden van een HBO-opgeleide functionaris. Daarnaast wordt aan de werkgroep rechtspositie verzocht op basis van de huidige praktijk, een opsomming te geven van die kennis en vaardigheden die niet of onvoldoende aanwezig zijn bij deze functionarissen, zodat stappen kunnen worden ondernomen om te komen tot erkende opleidingstrajecten die het opgestelde beroepsprofiel ondersteunen.

Uitgangspunten

Onder schoolmediathecaris wordt verstaan een HBO-opgeleide bibliothecaris die werkzaam is in een onderwijsinstelling voor voortgezet onderwijs en functioneert als hoofd mediatheek. De schoolmediathecaris neemt een bijzondere positie in binnen de schoolorganisatie. Dit komt doordat deze functionaris werkzaam is voor zowel de schoolleiding, als voor de docenten en leerlingen en in vele gevallen ook voor andere medewerkers van en betrokkenen bij de school. De taken en verantwoordelijkheden van de schoolmediathecaris in Nederland dienen aan te sluiten bij de algemeen geaccepteerde internationale praktijk.

Na door omstandigheden wisselende samenstelling van de commissie Rechtspositie zijn de volgende leden met de opdracht aan de slag gegaan:

- Joke Boonstra
- Anke Elve
- Gerda Hulbosch
- Judith de Lange
- Anneke Poutsma
- Fieneke Tapken (digitale bijdragen)

Het tweede deel van de bovengenoemde opdracht is niet uitgevoerd, aangezien de vaktechnische informatiebehoefte voor iedereen, werkzaam in een schoolmediatheek, anders is. Natuurlijk zijn er in schoolmediatheken medewerkers die functioneren op een ander niveau, dan zoals beschreven is in het beroepsprofiel, en natuurlijk kunnen zij lid zijn van de LWSVO als ze de doelstellingen onderschrijven, maar als hoofd schoolmediatheek dien je te streven naar het niveau van het beschreven profiel. Iedereen kan met behulp van dit beroepsprofiel voor zichzelf bepalen waar zijn zwakke punten liggen en bijscholing volgen (zie het opleidingsoverzicht op de LWSVO-internetsite: www.digischool.nl/lwsvo) Bij geconstateerde hiaten in bijscholingsmogelijkheden zal de LWSVO proberen deze hiaten op te vullen door initiatieven te ontplooiën om aanvullende cursussen op te (doen) zetten, zoals ook gedaan is in samenwerking met het Instituut voor Media- en Informatiemanagement (MIM) van Hogeschool Amsterdam. In 2003 zijn twee cursussen opgezet op het gebied van leidinggeven en media-educatie & didactiek.

2. Inleiding

Beroepsprofiel:

“Een beroepsprofiel concentreert zich primair op de beroepsinhoud. Het moet functie- en functionarissenoverstijgend zijn. Daarom wordt in het nu volgende taakprofiel niet specifiek aan bepaalde functies gerefereerd, maar wordt een opsomming van taken en taakgebieden gegeven die inhoudelijk aan elkaar verwant zijn. Het taakprofiel is hiermee een construct, waarvan de taken als zodanig niet door één bibliothecaris verricht worden, maar die wel op systematische wijze de beroepsinhoud ordenen”

Beroepsprofiel Bibliothecaris Openbare Bibliotheken : eindrapport van de Commissie Beroepsprofiel / S.W.F.M. van Breugel, E.J.Slot, H.J.A. Uitterhagen. - Den Haag : NBLC, 1994

Voor u ligt het beroepsprofiel voor de schoolmediathecaris in het voortgezet onderwijs. In onze ogen is dit een belangrijke stap in het proces van professionalisering van schoolmediathecarissen. We willen echter direct opmerken dat het beroepsprofiel geen perfect en definitief instrument is. Het is een riskante zaak: enerzijds kan het zijn dat het instrument niet gebruikt wordt, omdat het niet af is. Anderzijds wanneer een dergelijk instrument na een lange periode wel af is, blijkt het vaak een dictaat.

De LWSVO pleit er daarom voor dit beroepsprofiel te zien als instrument voor bezinning. Zowel de schoolmediathecaris als de schoolleiding kan zich met behulp van het beroepsprofiel bezinnen op de positie van de schoolmediathecaris en op de functie die hij binnen de school bekleedt. Er is niet gestreefd naar het perfecte beroepsprofiel, maar naar een bruikbaar basisinstrument dat een dynamisch karakter heeft.

Het beroepsprofiel is dus geen beschrijving van de leden van de LWSVO. Het is het niveau van het vak, de functie van schoolmediathecaris, hoofd schoolmediatheek, waar we als LWSVO naar streven. Als het ontbreekt aan de kennis en vaardigheden die genoemd worden in het profiel, kan een opleidingstraject ontwikkeld worden om te komen tot het niveau dat in het beroepsprofiel beschreven wordt.

In Angelsaksische landen bestaat de functie van teacher-librarian. Misschien dat in Nederland de ontwikkeling ook die kant uitgaat, maar zolang dat niet echt actueel is, gaan we er in de omschrijving van taken niet van uit.

3. De essentie van het beroep

“The mission of the library media program is to ensure that students and staff are effective users of ideas and information. This mission is accomplished:

- *By providing intellectual and physical access to materials in all formats*
- *By providing instruction to foster competence and stimulate interest in reading, viewing, and using information and ideas*
- *By working with other educators to design learning strategies to meet the needs of individual student.”*

Information power : guidelines for School Library Media Programs / Michigan Association for Media in Education. – Lansing : M.A.M.E., 1998

Informatiebemiddeling; het intermediair zijn tussen de vraag naar en het aanbod van informatie, waarbij de behoefte van de gebruiker als vertrekpunt wordt genomen, is de essentie van het beroep.

Informatie wordt opgevat als alle in woord, beeld en geluid vastgelegde uitingen.

In het geval van schoolmediatheken zijn de gebruikers de leerlingen, maar ook de docenten, de directie en ander personeel van het voortgezet onderwijs.

Dit betekent dat de mediatheek het onderwijs in al zijn facetten ondersteunt.

De schoolmediathecaris werkt samen met leerlingen, docenten en directie om hun informatiebehoeften te leren kennen, informatiebronnen te onderscheiden, op te sporen, te selecteren, te beoordelen en te gebruiken. Een groeiend aantal (soorten) informatiebronnen vraagt meer kennis van schoolmediathecarissen dan voorheen, kennis van deze bronnen is onontbeerlijk voor het goed uitoefenen van het vak. De intermediaire rol van de schoolmediathecaris wordt steeds belangrijker.

4. Taakprofiel schoolmediathecaris

Hoofdtaken

1. Beleidstaak; de schoolmediathecaris is verantwoordelijk voor de ontwikkeling en uitvoering van het mediatheekbeleid
2. Leidinggevende taak; de schoolmediathecaris is mede verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en geeft leiding aan de werkzaamheden in de mediatheek
3. Bibliotheektechnische taak; de schoolmediathecaris is verantwoordelijk voor het bibliotheektechnisch en administratief beheer van de mediatheek
4. Informatiebemiddelende taak; de schoolmediathecaris functioneert als informatiedeskundige binnen de school

Uitwerking van de hoofdtaken

1. De schoolmediathecaris doet voorstellen ten aanzien van de ontwikkeling en uitvoering van het mediatheekbeleid door:
 - het opstellen van een mediatheekbeleidsplan en mediatheekbegroting
 - het deelnemen aan intern overleg voor zover dit betrekking heeft op de relatie onderwijs-mediatheek
 - het verantwoorden van de aanschaf, de vorming, het onderhoud, het beheer en de ontsluiting van de collectie
 - het onderhouden van contacten met vakgenoten, onderwijsinstellingen, bibliotheekinstellingen en andere relevante organisaties
 - het bijwonen van vergaderingen, symposia, studiedagen en conferenties in relatie tot het vakgebied
 - het promoten van de mediatheek
 - het bestuderen van vakliteratuur
2. De schoolmediathecaris is mede verantwoordelijk voor het personeelsbeleid en geeft leiding aan de mediatheek door zorg te dragen voor de dagelijkse gang van zaken, dit houdt o.a. in:
 - a) het aansturen van het mediatheekpersoneel door:
 - het organiseren van werkoverleg en de planning van de werkzaamheden
 - het instrueren en begeleiden van de mediatheekmedewerkers
 - de voortgang en kwaliteit van de werkzaamheden te bewaken
 - het signaleren van en het attenderen op deskundigheidsbevorderende activiteiten

- het voeren van functioneringsgesprekken met de mediatheekmedewerker(s)
 - b) het schrijven van het jaarverslag van de mediatheek
 - c) het zorgdragen voor het toezicht op de leerlingen die zich in de mediatheek bevinden
 - d) het mede zorgdragen voor werving & selectie van mediatheekpersoneel
3. De schoolmediathecaris is verantwoordelijk voor draagt zorg voor het bibliotheektechnische en administratieve beheer van de mediatheek door:
- het toepassen van bibliografische methoden, ontsluitingstechnieken, documentatiesystemen, aanvraag- en bestelprocedures
 - het opzetten en onderhouden van geautomatiseerde catalogi
 - het fysiek toegankelijk maken van de mediatheek door middel van inrichting, bewegwijzering en introductiemateriaal
 - het verzamelen en toegankelijk maken van informatiebronnen
 - het inventariseren, saneren en het aanvullen van de collectie
 - het coördineren van de uitleenadministratie
 - het bewaken van het mediatheekbudget
4. De schoolmediathecaris functioneert als informatiedeskundige binnen de school. De intermediaire rol van de schoolmediathecaris wordt steeds belangrijker. Dat doet hij door:
- a) op te treden als informatiebemiddelaar zowel intern als extern door:
 - gebruikers te instrueren over werking en gebruik van catalogi, informatiebestanden en educatieve software
 - gebruikers behulpzaam te zijn bij het zoeken naar informatie en het hanteren van de diversiteit aan informatiebronnen
 - gebruikers te attenderen op relevante informatie(bronnen) en aanwinsten
 - overleg te voeren met de vaksecties en deze te informeren over het op elkaar afstemmen van informatievraag en – aanbod
 - b) mede zorg te dragen voor de ontwikkeling en uitvoering van een doorlopend media-educatie programma
 - c) leesbevorderende activiteiten

5. Kwalificatieprofiel

De schoolmediathecaris moet over verschillende kwaliteiten beschikken om zijn taken te kunnen uitvoeren. Sommige van deze kwalificaties moeten in aanleg aanwezig zijn, anderen kunnen worden verworven tijdens een opleiding en weer andere zal de schoolmediathecaris zich slechts door ervaring eigen kunnen maken.

Kennis & vaardigheden

- De schoolmediathecaris beschikt over voldoende relevante kennis van aard en inhoud van het voortgezet onderwijs en de gebruikte pedagogisch-didactische werkvormen en anticipeert op de gevolgen hiervan voor de mediatheek
- De schoolmediathecaris beschikt over kennis van collectievorming en ontsluitingsmethoden en kan deze toepassen
- De schoolmediathecaris beschikt over vaardigheid in het informatievaardig maken van leerlingen
- De schoolmediathecaris beschikt over pedagogisch-didactische vaardigheden
- De schoolmediathecaris beschikt over een brede algemene ontwikkeling
- De schoolmediathecaris beschikt over kennis van de moderne literatuur en de jeugdliteratuur

- De schoolmediathecaris beschikt over vaardigheid in het inventariseren van informatiebehoefte en het vertalen ervan in voorstellen voor de samenstelling van collectie
- De schoolmediathecaris beschikt over organisatorische vaardigheden
- De schoolmediathecaris beschikt over kennis en vaardigheden op het gebied van het gebruik van ICT
- De schoolmediathecaris beschikt over goede mondelinge en schriftelijke communicatieve vaardigheden
- De schoolmediathecaris beschikt over goede sociale vaardigheden
- De schoolmediathecaris is in staat leiding te geven aan anderen
- De schoolmediathecaris is in staat zelfstandig te werken. Hij kan zijn eigen werkzaamheden plannen

Attitude & inzicht

- De schoolmediathecaris is alert
- De schoolmediathecaris werkt nauwkeurig en zorgvuldig
- De schoolmediathecaris is klantvriendelijk en servicegericht
- De schoolmediathecaris heeft een kritische instelling met betrekking tot het eigen werk en de gemaakte keuzes
- De schoolmediathecaris neemt initiatieven tot samenwerking
- De schoolmediathecaris beschikt over inzicht in de complexiteit van de informatieproblematiek en in de oorzaken daarvan
- De schoolmediathecaris beschikt over een analytisch en probleemoplossend vermogen
- De schoolmediathecaris beschikt over inzicht in de informatiebehoefte van de gebruikers
- De schoolmediathecaris beschikt over intellectuele flexibiliteit om verantwoorde keuzes te kunnen maken

De schoolmediathecaris moet de bereidheid hebben om zich voortdurend te ontwikkelen teneinde optimaal gebruik te maken van de nieuwste inzichten op het vakgebied.

6. Conclusie

Om te voldoen aan het bovenstaande beroepsprofiel is een Hbo-opleiding vereist, bestaande uit een bibliotheektechnische opleiding, aangevuld met pedagogisch-didactische vaardigheden, dan wel een pedagogisch-didactische opleiding, aangevuld met bibliotheektechnische vaardigheden. Indien iemand, werkzaam als schoolmediathecaris, niet voldoet aan één of meerdere van deze kwalificaties, is het noodzakelijk bijscholing te volgen.

7. Literatuurlijst

De bibliotheek in het studiehuis / Stuurgroep Profiel Tweede Fase Voortgezet Onderwijs. - Den Haag : Stuurgroep Profiel Tweede Fase Voortgezet Onderwijs, 1996

Beroepsprofiel bibliothecaris openbare bibliotheken; eindrapport van de Commissie Beroepsprofiel / S.W.F.M. van Breugel, E.J. Slot, H.J.A. Uiterhagen. - Den Haag: NBLC, 1994

Taken en functies van mediatheekmedewerkers : onderzoeksrapport / B. van Beek, J. Theunissen, J. Visser. – Utrecht : Algemene Onderwijsbond, 2001

Functieboek : mediatheekfuncties / Stichting Carmel College. - Hengelo : Stichting Carmel College, 2001

Fuwa-VO voorbeeldfunctie mediathecaris versie 2002.1.10 / VOS/ABB. – Woerden : VOS/ABB, 2002

<http://www.werkgeversinonderwijs.nl/keuzemenu/fuwa/index.html> (link: Structuur en inhoud FUWA-VO 2002)

ALA/AASL standards for initial programs for school library media specialist preparation / American Library Association, American Association of School Librarians. – Chicago : ALA, 2002

IFLA/UNESCO-manifest voor schoolmediatheken : de rol van de schoolmediatheek bij het onderwijzen en levenslang leren voor allen / International Federation of Library Associations and Institutions. – Den Haag : IFLA, 1999

Vooronderzoek naar taken en functies in het studiehuis / R.Rijksen. - Utrecht : KPC Groep, 2000

<http://www.kpcgroep.nl/publicaties/publicatie/index.asp?pubID=103> (link: Downloaden publicatie (Word))

Leadership for today's school library : a handbook for the library media specialist and the school principal / Patricia Pottor Wilsen, Josette Anne Lijders. – Westpoint, Connecticut : Greenwood Press, 2001

From library skills to information literacy: a handbook for the 21st century / California School Library Association. - San Jose, California : Hi Willow Research and Publishing, 1997

Making every minute count: time management for librarians / Ann Naumann and Marvene Dearman.- Berkeley Heights : Library Learning Resources, 1991

Functie inventarisatieformulier CSG Liudger

Pabo beroepsprofiel

<http://www.pabo-almere.nl/beroepsprofiel.htm>

Beroepsprofiel Nederlandse Vereniging van Bedrijfsfysiotherapeuten
<http://home-3.worldonline.nl/~nvbf/Beroepsprofiel.html>

Beroepsprofiel restaurator

<http://www.conserveer.nl/VeRes/beroepsprofiel.html>

Beroepsprofiel arbeidscoördinator

http://www.arbeid.tno.nl/producten_diensten/opleidingen/actuele_ontwikkelingen/files/profiel.pdf

Beroepsprofiel schoolleiders VO

http://www.vvo.nl/prof_sm/beroepsprofiel.doc

Beroepsprofiel geodeet

<http://www.ncg.knaw.nl/SubGO/RappProfiel.htm>

Beroepsprofielen

— Bedrijfskundig Informaticus

— Informaticus

— Technisch Informaticus

<http://www.hbo-i.nl/algemeen/publicaties/profielenrapport.pdf>